

Μπέλα Μπάρτοκ (1881-1945)*Ντιβερτιμέντο για ορχήστρα εγχόρδων Sz.113, BB.118*

- I. Allegro non troppo
- II. Molto adagio
- III. Allegro assai

Μουσική διεύθυνση

Ζωή Τσόκανου

Αντόνιο Βιβάλντι (1678-1741)*Οι τέσσερις εποχές, 4 κοντσέρτα για βιολί και ορχήστρα εγχόρδων, έργο 8*

Κοντσέρτο αρ. 1 σε μι μείζονα, RV 269 – «Η άνοιξη»

- I. Allegro
- II. Largo
- III. Danza pastorale. Allegro

Κοντσέρτο αρ. 2 σε σολ ελάσσονα, RV 315 – «Το καλοκαίρι»

- I. Allegro non molto - Allegro
- II. Adagio
- III. Presto

Κοντσέρτο αρ. 3 σε φα μείζονα, RV 293 – «Το φθινόπωρο»

- I. Allegro
- II. Adagio molto
- III. Allegro

Κοντσέρτο αρ. 4 σε φα ελάσσονα, RV 297 – «Ο χειμώνας»

- I. Allegro non molto
- II. Largo
- III. Allegro

Μουσική διεύθυνση / Βιολί

Σίμος Παπάνας

● **ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**
ΖΩΗ ΤΣΟΚΑΝΟΥ - ΣΙΜΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣ
Έργα Μπάρτοκ και Βιβάλντι,
με τα φημισμένα έγχορδα της ΚΟΘ

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης συμμετέχει στο φετινό Φεστιβάλ Αθηνών & Επιδαύρου με τα φημισμένα της έγχορδα, σε δύο υπέροχα έργα.

Η συναυλία αρχίζει με το πλούσιο σε αντιθέσεις *Ντιβερτιμέντο για ορχήστρα εγχόρδων* του Μπέλα Μπάρτοκ, που συνδυάζει το νεοκλασικό ύφος με πρωτοποριακά στοιχεία του μοντερνισμού, ενισχύοντας τους διαλόγους των εγχόρδων –καθιερωμένους από την εποχή των κοντσέρτων γκρόσι– με ευφάνταστες εκφραστικές πιναελίες, δυναμικές αντιπαραθέσεις και απροσδόκητες εναλλαγές ρυθμού.

Στο πρόγραμμα δεσπόζει το διαχρονικό αριστούργημα του Αντόνιο Βιβάλντι *Οι τέσσερις εποχές*. Πρόκειται για τα τέσσερα πρώτα από τα δώδεκα συνολικά κοντσέρτα που έγραψε ο συνθέτης για βιολί, ορχήστρα εγχόρδων και κοντίνο. Ο «κόκκινος παπάς» εμπνεύστηκε ένα κοντσέρτο για κάθε εποχή του χρόνου και έγραψε στην παρτιτούρα τους ένα αντίστοιχο σονέτο· το τελικό αποτέλεσμα είναι ένα από τα πλέον αναγνωρίσιμα έργα στην ιστορία της μουσικής, γεμάτο λαμπρότητα και φινέτσα.

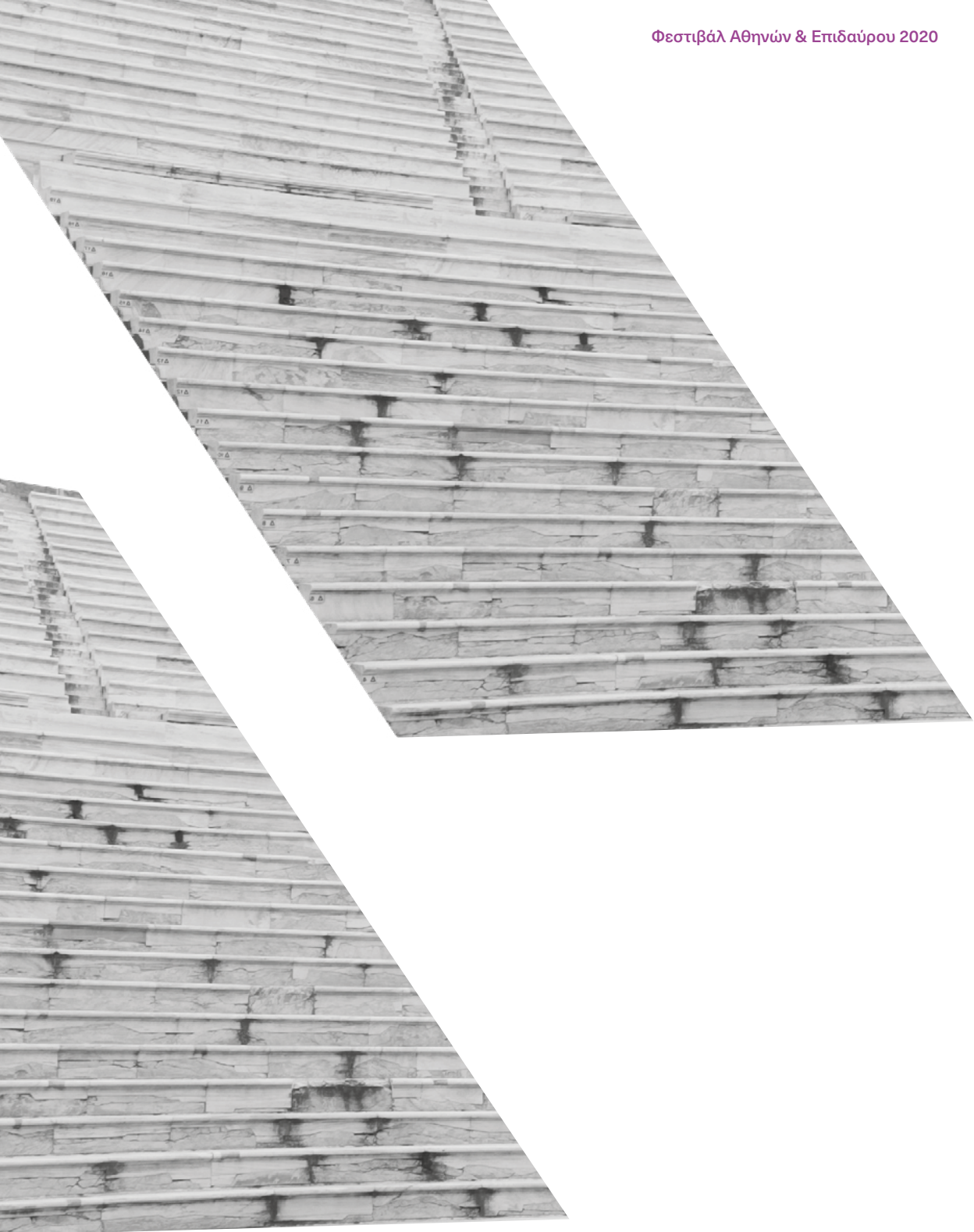
Σολίστ, ο εξάρχων της ΚΟΘ Σίμος Παπάνας.

Μπέλα Μπάρτοκ

Ντιβερτιμέντο για ορχήστρα
εγχόρδων

Ο όρος *ντιβερτιμέντο* (ιταλ. divertimento, ψυχαγωγία, διασκέδαση) καθιερώθηκε κατά την κλασική περίοδο χαρακτηρίζοντας έργα που προορίζονταν για τη διασκέδαση του κοινού αλλά και των ιδίων των ερμηνευτών. Τα ντιβερτιμέντι δεν είχαν αυστηρούς κανόνες ως προς το περιεχόμενο ή τον αριθμό και τη δομή των μερών τους. Άφηναν, επομένως, ελεύθερους τους δημιουργούς να εκφραστούν και να χαρούν. Αυτή ακριβώς η συνθετική ελευθεριότητα υπήρξε ο καταλυτικός παράγοντας που οδήγησε στη δημιουργία ευφάνταστων έργων για όλα τα γούστα, με μελωδίες που αποτυπώνονταν εύκολα στη μνήμη των ακροατών και προκαλούσαν ευεξία, δίνοντας σταδιακά τη δυνατότητα σε αυτές τις –κατά βάση ψυχαγωγικές– συνθέσεις να παίξουν ουσιαστικό ρόλο στα μουσικά πράγματα της εποχής. Τα ντιβερτιμέντι, άλλωστε, αναδείκνυαν με τον καλύτερο τρόπο την εκκεντρική, πνευματώδη και ελεύθερη ψυχή του 18ου αιώνα.

Αντόνιο Βιβάλντι
Οι τέσσερις εποχές

Ο Μπάρτοκ έγραψε το *Ντιβερτιμέντο για ορχήστρα εγχόρδων* σε μια εντελώς διαφορετική εποχή, πολύ πιο σκοτεινή και πολύπλοκη. Ήταν Αύγουστος του 1939, παραμονές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, και ο συνθέτης ετοιμαζόταν να μεταναστεύσει στις ΗΠΑ εγκαταλείποντας μια Ευρώπη που πάνω της είχε απλωθεί η σκιά του φασισμού, όταν ο Πάουλ Ζάχερ, φίλος του, του έδωσε μια τελευταία παραγγελία για την Ορχήστρα Δωματίου της Βασιλείας.

Το ευχάριστο και λαμπερό *Ντιβερτιμέντο* μοιάζει με ένα γλυκόπικρο σχόλιο πάνω στην αντίθεση του ζοφερού παρόντος με το ευφρόσυνο παρελθόν της Γηραιάς Ηπείρου, όπου η μουσική σκορπούσε χαρά σε όλους. Αυτός ο φόρος τιμής στο παρελθόν διακρίνεται καθαρά σε όλη τη διάρκεια του έργου, ενώ η αντίστιξη με το παρόν έρχεται μέσα από το σκοτεινό αντάτζιο αλλά και με τις μάλλον βίαιες παρεμβάσεις λαϊκών μελωδιών στα άλλα δύο μέρη, που αποτελούν το δικό του σχόλιο στον μοντερνισμό της εποχής. Ο Μπάρτοκ είχε απομονωθεί στη φύση και είχε σταματήσει να διαβάζει εφημερίδες τις δύο εβδομάδες που συνέθετε το *Ντιβερτιμέντο*, για να κάνει απερίσπαστος αυτό το νοερό ταξίδι.

Το διαχρονικό αριστούργημα του Αντόνιο Βιβάλντι *Οι τέσσερις εποχές* (*Le quattro stagioni*) γράφτηκε μεταξύ 1716 και 1717. Πρόκειται για τα τέσσερα πρώτα από τα δώδεκα συνολικά κοντσέρτα που έγραψε ο συνθέτης για βιολί, ορχήστρα εγχόρδων και κοντίνουο, με το καθένα από αυτά να αποτελείται από τρία μέρη.

Για την εποχή του το έργο ορίζει μια μουσική επανάσταση, αποτελώντας ένα πρώιμο είδος προγραμματικής σύνθεσης τόσο λόγω των σονέτων, που συνδέονται οργανικά με τη μουσική, όσο και λόγω της γλαφυρής απόδοσης των ήχων της φύσης και της εξοχής, όπως το μουρμούρισμα των ρυακιών, τα κελαηδίσματα των πουλιών, το βοητό των εντόμων, μια ξαφνική καταιγίδα, αλλά και των γιορτών των χωρικών. Ο Βιβάλντι, μεγάλος δάσκαλος και βιρτουόζος του βιολιού ο ίδιος, δίνει την ευκαιρία στο σόλο βιολί να λάμψει κυριολεκτικά μέσα από τη χαρακτηριστική τεχνική της γραφής του.

Νίκος Κυριακού

Η άνοιξη

I

Ήρθε η άνοιξη ξανά, και τη γιορτάζουν
με εύθυμα τραγούδια τα πουλιά.
Με μιας πηγής κελάρυσμα γλυκό
ενώνεται το αεράκι το απαλό.
Κι αν την προαναγγέλλουν κεραυνός και βροντή,
κι αν ρίχνουν πρώτα στον ουρανό πέπλο βαρύ,
σωπαίνουν ύστερα· και τα πουλάκια
ξαναβρίσκουν τη μαγική τους τη φωνή.

II

Πάνω στ' ανθόσπαρτο ωραίο λιβάδι
όπου φύλλα και χλόη θροΐζουν απαλά
ένας βοσκός κοιμάται, στον σκύλο του κοντά.

III

Στου αυλού τον γιορτινό σκοπό,
κάτω απ' τον θόλο της αγάπης, βοσκοί και νύμφες στήνουν χορό
κι η άνοιξη φτάνει με πέπλο φωτεινό.

Το καλοκαίρι

I

Καλοκαίρι. Στον ήλιο τον καυτό
λιώνουν ζώα και βοσκοί, τα πεύκα παίρνουν φωτιά.
Ο κούκος πιάνει το τραγούδι, κι από κοντά
μια καρδερίνα κι ένα τρυγόνι κελαηδά. Ο Ζέφυρος
πνέει απαλά, μα ξαφνικά
δίνει τη θέση του στον γείτονα Βοριά.
Θρηνεί ο βοσκός, που φοβάται
μην τον βρει καταιγίδα τρομερή – θα χαθεί!

II

Κατάκοπος αφέθηκε για λίγο
μα απ' τον κρότο ξυπνά βροντών κι αστραπών
κι απ' τον τρελό βόμβο των ζουζουνιών.

III

Αχ, δυστυχώς, βγαίνουν οι φόβοι του αληθινοί.
Βροντά κι αστράφτει στον ουρανό, χαλάζει πυκνό
ξεσπά στα καλαμπόκια και στον μεστό καρπό.

Το φθινόπωρο

I

Με χορό και τραγούδι οι χωρικοί
ξεφαντώνουν στου τρύγου τη γιορτή.
Κι από του Βάκχου το νέκταρ το μεθυστικό
πολλοί πέφτουν σε ύπνο γλυκό.

II

Σβήνουν τώρα τραγούδια και χοροί,
της απόλαυσης η αύρα η θερμή
κι η εποχή που όλους τους καλεί
σε γλυκύτατου ύπνου την ηδονή.

III

Την αυγή βγαίνουν οι κυνηγοί
με κέρας, όπλο και σκυλί.
Τους ξεφεύγει το αγρίμι, στα ίχνη του αυτοί.
Εκείνο όμως ζαλισμένο από τη βοή
των όπλων, των σκυλιών, να δραπετεύσει
δεν μπορεί.
Και νικημένο, ψυχορραγεί.

Ο χειμώνας

I

Μες στις νιφάδες να τουρτουρίζεις,
στο μανιασμένο φύσημα του κακού Βοριά
να τρέχεις, τα πόδια χτυπώντας γοργά,
με τα δόντια απ' το κρύο σφιχτά

II

Τώρα ηρεμείς στο τζάκι μπροστά,
ενώ η βροχή να πέφτει δεν σταματά.

III

Στον πάγο βαδίζεις με βήμα αργό
μην πέσεις, προσεκτικό.
Μια απότομη κίνηση, γλίστρησες και πας·
αλλά ξανασηκώνεσαι και πιο βαριά πατάς
κι ο πάγος ας σπάσει, ας ραγίσει.
Ξεχύνονται απ' τις πύλες τις βαριές
Σιρόκος και Βοριάς, οι άνεμοι όλοι αγριεμένοι.
Χειμώνας, αλλά πόση χαρά μας φέρνει!